

Rajoitettu rahoitus

Ari Hyytinen

Yritysrahoituksen tarjontaan ja saatavuuteen liittyvät kysymykset jakavat mielipiteitä. Yrityssektorin edustajien mielestä yritysrahoitusta ei ole riittävästi tarjolla. Pankki- ja rahoitussektorin edustajien kuulee usein toteavan, että hyvät hankkeet ja yritykset saavat tarvitsemansa rahoituksen. Monien poliittisten päättäjien mielestä julkista yritysrahoitusta tarvitaan lisää – ainakin on kova paine tehdä ”jotain”, jonka myös äänestäjät huomaavat. Virkamieskunta taiteilee näiden eri näkemysten välimaastossa ja tekee asiasta omia selvityksiään.

Teen tässä kirjoituksessa kolme havaintoa yritysrahoituksen saatavuuteen liittyen.

Havainto 1: Monet uusista liikeideoista ja jo toimivien yritysten hankkeista ovat sellaisia, että olisi itse asiassa hyvä, jos niitä ei käynnistettäisi ollenkaan. Hyviä hankkeita on kuitenkin vaikeaa järjestelmällisesti tunnistaa ja erottaa huonoista etukäteen. Tärkeää on hyvien hankkeiden ja yritysideoiden seulominen huonoista kokeilemalla niitä tavalla tai toisella, esimerkiksi markkinoilla (ks. Kerr, Nanda ja Rhodes-Kropf 2014 ja Hyytinen 2011). Kun hanke käynnistetään tai liikeidea kokeillaan,

sen laatu paljastuu osin tai kokonaan, tai ainakin vähitellen. Hyviä hankkeita ja ideoita on lopulta ehkä harvassa. Kuitenkin vain niitä kannattaa rahoittaa ja kehittää edelleen.

Monien hankkeiden kohdalla on oleellista tunnistaa, milloin sen rahoittaminen kannattaa lopettaa. Hyvin toimiva yritysrahoitusjärjestelmä sekä käynnistää että karsii hankkeita. Rahoituksen saatavuus ja kohdentuminen vaikuttavat siihen, minkälaiset yritykset voivat jatkaa ja laajentaa toimintaansa ulkoisen rahoituksen turvin ja minkälaiset eivät.

Havainto 2: Rahoitusrajoitteiden ja yritysrahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyksien tunnistaminen ei ole yksinkertaista. Niitä ei aina saada selville luotettavasti kyselytutkimuksilla, joissa kysymykset on muotoiltu siten, että kyselyyn vastaava yrittäjä tai yrityksen edustaja (hieman kärjistäen) vastaa kysymykseen, olisiko mukavaa saada ulkoista rahoitusta helpommin tai halvemmalla. Totta kai olisi.

Rahoitusrajoitteiden vakavuutta ei voi myöskään päätellä yksittäistapauksista, kuten esimerkiksi siitä, että yksittäinen yrittäjä tai yritysjohtaja kertoo rahoituksen saatavuuteen liit-

tyivistä hankaluuksista. Niin hyvältä kuin yrityksen liikeidea tai hanke yrityksen edustajan kertomana kuulostaakin, on hyvä muistaa, että myös hyvin toimivilla rahoitusmarkkinoilla osa hankkeista jää – hyvästä syystä – rahoittamatta. Se, että tietty osuus yrityksistä kokee, että rahoituksen saatavuus on yrityksen kehittämisen pahin este, ei ole yksiselitteinen todiste rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyksistä. Näin pitääkin olla, tiettyyn rajaan asti.

Havainto 3: Julkista yritysrahoitusta tarjotaan usein hyvää tarkoittavista syistä. On kuitenkin jossain määrin huolestuttavaa tuottavuuskasvua tukevan, valikoivan yritysrahoituksen kohdentumisen kannalta, että kyselytutkimuksien mukaan peräti 32 % kaikkien pk-yrityksien ja 43 % voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten rahoituksen hakuaikomuksista kohdistuu nimenomaan julkista yritysrahoitusta tarjoaville valtion toimijoille (Pk-yritysbarometri 2014). Kuvaavatko nämä julkisille toimijoille kohdistuvat hakuaikomukset sitä, että hyvät elinkelpoiset hankkeet ja ideat eivät saa tarvitsemaansa yksityistä rahoitusta? Vai kuvaavatko ne osin – tai jopa pääosin – jonkinlaista ei-toivottavaa valikoitumista? Jos ainakaan kaikki alalle tulot ja kokeilut eivät onnistu ja johda aidosti elinkelpoiseen yritystoimintaan (ja jos moni yritys ei mielellään lopeta vapaaehtoisesti toimintaansa, vaikka se ei olisikaan kovin kannattavalla pohjalla), keiden rahoittajien pakeille ”kokeiluissaan epäonnistuneet” todennäköisimmin päätyvät?

Entä mistä kertoo se, että kun yrityksiltä kysytään hieman neutraalimmassa muodossa rahoituksesta, vain alle 10 % mainitsee sen tärkeimmäksi kehittämistarpeeksi (Pk-yritysbarometri 2014)? Tai se, että kun yrityksiltä kysytään näkemyksiä parhaista vaihtoehdoista yrit-

täjyyden ja yritystoiminnan edistämiseksi, tärkeimmäksi nousee ”yritystukien kohdentaminen pk-yrityksiin” (Pk-yritysbarometri 2014)?

Samaan aikaan EKP:n säännöllisesti tehdyn rahoituskyselyn mukaan suomalaiset pk-yritykset raportoivat useammin kuin muissa euroalueen maissa toimivat pk-yritykset, että ne saavat tavoittelemansa pankkirahoituksen kokonaan tai melkein kokonaan. Suomalaisista pk-yrityksistä näin raportoi 2014/4–2014/9 koskevassa kyselyssä keskimäärin 82 % yrityksistä. Suomalaiset pk-yritykset eivät myöskään jätä merkittävässä määrin hakematta pankkirahoitusta siksi, että ne eivät kuitenkaan sitä saisi (vaikka pientä nousua tässä luvussa ehkä onkin). Samalla aikavälillä suomalaisista pk-yrityksistä pitkälti yli 90 % raportoi saaneensa tavoittelemansa kauppaluottorahoituksen kokonaan tai melkein kokonaan. Vastaava prosenttiosuus luottolimiiteille (yms.) on 86 % ja ”muulle ulkoiselle rahoitukselle” 91 %. Näissä luvuissa on jonkin verran heilahtelua kyselystä toiseen, mutta ainakaan merkittävää tilanteen huononemista ei ole tämän uusimman kyselynkään perusteella havaittavissa.

Tämän kirjoituksen tarkoitus ei ole vähätellä yritysten rahoitusongelmia. Yritysrahoituksen saatavuudessa voi olla katvealueita. Niiden tunnistaminen ja paikkaaminen ei vain ole yksinkertaista. En myöskään väitä, että yritysten rahoitustarpeita kartoittavia kyselytutkimuksia ei pidä tehdä. Niitä voidaan tehdä sekä huonommin että paremmin. Hyvin tehtynä ne tuottavat esimerkiksi vertailukelpoista tietoa eri maista tai vaikkapa tieteellisessä tutkimuksessaakin hyödynnettävissä olevia aineistoja (ks. Hottenrott ja Peters 2012) ja siten uutta tietoa rahoitusrajoitteista. □

Kirjallisuus ja lähteet

- Euroopan keskuspankki (EKP), Survey on the access to finance of SMEs in the euro area, eri kyselyt.
- Hottenrott, H. ja Peters, B. (2012), "Innovative capability and financing constraints for innovation: More money, more innovation?" , *Review of Economics and Statistics* 94: 1126–1142.
- Hyytinen, A. (2011), "Eläkevarat ja suomalainen yritysrahoitusympäristö", *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 107: 187–204.
- Hyytinen, A. (2013), "Pienten ja keskisuurten yritysten rahoituksen saatavuus", *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 109: 484–489.
- Kerr, W.R., Nanda, R. ja Rhodes-Kropf, M. (2014), "Entrepreneurship as experimentation", *Journal of Economic Perspectives* 28: 25–48.
- Pk-yritysbarometri (2014), Suomen Yrittäjät ry, Finnvera Oyj ja Työ- ja elinkeinoministeriö, syksy 2014.